

Sommer ved Haukedalselven 1955.

Det er august 2010. Jeg er "førtidspensjonist" og sitter på terrassen og nyter en solfylt sensommerdag og 22 grader.

En liten kjølig trekk fra nordvest varsler at sommeren er på hell. På nabotomten hvor mitt barndomshjem en gang stod, skramler anleggsmaskinene mens området forberedes for 4 boligblokker.

Støyen er til tider nesten ikke til å holde ut. Men det blir forhåpentlig bedre når grunnarbeidene er ferdig. Alt er i forandring. Også min barndoms dal.

Midt i alt dette går tankene tilbake til min oppvekst i Haukedalen. Det er mange minner. Men noen står sterkere enn andre. Nemlig somrene. Og kanskje spesielt sommeren 1955.

Jeg var akkurat i ferd med å runde av første skoleår. Vi gikk annenhver dag på Tertnes skole. To kilometre til fots hver vei. Ferden til skolen var vanligvis ganske hastig. Det gikk unna på tilmålt tid. Hjemveien, derimot, var en langt langsommere vandring med mye oppdagelser underveis.

Forsommeren 1955 lovet godt. De siste skoleukene i Juni var solfylte og varme og på vei hjemover ble det stadig vanligere med lange stopp ved Haukedalselven eller Daleelven som den egentlig heter.

Ved broen over elven trekvart hjemme ble det hyppige stopp. På forsommeren ble de vanlige øvelsene med å kaste stein lengst utover elven samt ørretkikking avløst av turer ned til vannet hvor temperaturen ble vurdert på ymse måter. Det vanligste var å stikke hånden i vannet og komme med vurderingen: Det er sikkert tyve grader...!

Var temperaturen fristende nok tok vi av sko og strømper, brettet opp buksebeina og stakk tærne uti. Tyve grader? Vel, vel. Kanskje 15? Den vesle

Haukedalsgjengen, Eriken, Froden og jeg bestemte oss. Vi ville bade. Men lydige som vi var måtte vi først hjem og be om lov. Dessuten måtte vi jo ha badebukse mm.

Løyve ble gitt neste dag og vi ble utstyrt med badebukse med hvit stripe på siden, håndkle, matpakke og hjemmelaget saft laget av appelsinskall tappet på Hansaflaster med klemkork. Froden var litt mer avansert. Han stilte med badebukse med leopardmønster... I tillegg fikk vi anstand av eldre søsken som skulle passe på oss. Svømmedyktig var vi ikke enda.

Turen gikk i første omgang til Vaskefatet. Dette var en lun lagune inn mot innmarken til Blindheim.

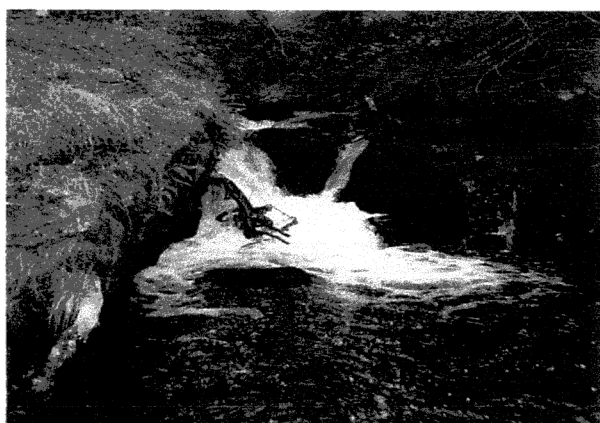
Her var det myk beitemark med litt kuskitt innimellom, en liten sandstrand med gyllen sand og fint å vasse utover til det ble vel meteren dypt ved fjellknatten på andre siden. Her ble vi venner med vannet. Først litt forsiktig, så stadig dristigere helt til vi klarte å forsere dammen fra side til side. De litt større guttene fant seg plasser på svaberget på andre siden. Da hadde du bestått vanntesten og kunne klare deg selv.

Alt liv ble iaktatt og undersøkt fra små biller og rare insekter som lager rør av smågrus til ørret og ål. Innimellom dukket det også opp hoggorm og da gikk det melding over hele området om trusselen.

Dagene gikk og det ble stadig varmere både i luft og vann. Etterhvert ble det er yrende badeliv ved elven. Enkelte dager var hele Holmen full av folk og det var liv og røre i hele området fra Vaskefatet, Smådammen og Dypet. Noen dristet seg også oppover uren til Fossen. Det var for de avanserte.

Våre foreldre skjønnte etterhvert at badelivet var kommet for å bli. Storesøsken blir

også lei av å passe på og vår dyktighet i vannet tiltok. Det dukket opp forskjellige flytemidler som livvester, lappete slanger fra bildekk osv. Selv fikk jeg en gul og blå badering. Utstyr med dette dro vi stadig ut på dristigere tokt. Med badering ble "kattesvømming" en effektiv fremdriftsmåte. Og en dag oppdaget jeg at det gikk fint uten baderingen også. Deretter ble den redusert til leketøy og kun brukt til dristige fortakender som f.eks å svømme over Dypet. Det var selve "manndomsprøven". St.Hans passerte og vi fikk gjester fra byen som flyttet inn i annen etasje og hyttefolket kom og bemannet hyttene. Skolen var slutt og vi kunne bruke nesten alle dagene til bading. Gisle fra byen, litt eldre enn jeg, ble en god sommerkamerat og sommeren var fin og varm. Vi bodde omtrent nede ved elven og det var et himla liv på og ved Holmen hver eneste dag. Elven samlet ikke bare folk fra Haukedalen men også fra hele Tertnesområdet forøvrig.

Bildet: Fossekulpen anno nov. 2010 - fremdeles litt sjarm.

Men allting har en ende. August kom, skolestart nærmet seg, dagene ble litt gråere, og endag kulminerte varmen med et voldsomt tordenvær. Temperaturen falt. Men ikke optimismen. Da uværet utpå ettermiddagen var over dukket baderefleksen opp igjen. Gisle, som var en kreativ kar, plukket med seg et termometer og vi la i vei ned til elven for å sjekke temperaturen; åtte grader, brrr.

Men hvem lot seg stanse av det. Det ble en rask svømmetur etterfulgt av innpakking i håndklær og akkompagnert av hakkende tenner og skjelvende blå lepper.

Sesongen var over, byfolket dro og skolen startet opp igjen.

Noen foreldre pustet nok litt lettet ut også. Noen episoder hadde det jo vært og vår lokale lege klaget over unormalt mange ørebetennelser og behov for at ungene fikk badehette. Skrekk og gru. Vi var da gutter. Men neste sesong hadde de fleste badehetter.

Livet ved elven hadde mange fasetter. Mange av de voksne som gikk i arbeid eller som drev med gårdsdrift tok seg også gjerne en tur i elven om sommeren. Men da gikk gjerne turen på kveldstid via "Inngjerdet" til "inni elven". Det var området fra Møledammen i Fossekleiva til der hvor Endrebekken munnet ut ved "Dypetinnielven". Fra dette området og opp mot Hesthaugen og Åsamyrene gikk elven i rolige loner og var, for det meste, ganske grunn og steinete. Dette gjorde at elven hurtig ble oppvarmet på varme sommerdager. Selv husker jeg at jeg badet i Fossen lenge om formiddagen. Mens man lå i vannet (vi badet i timesvis) kunne man kjenne hvordan temperaturen steg etter hvert som solen fikk tak.

På slutten av femtitallet ble Daleelven fra Fossekleiva til Langavatnet sprengt i filler for å fremme et jordbruk som allerede var på defensiven. Ubotelig skade ble gjort og også miljøet nedenfor Fossekleiva ble skadet av slam og grus fra kanalarbeidene. I tillegg begynte en viss utbygging og kloakken ble i mange år sluppet rett ut i elven. Vannkvaliteten avtok kraftig, fisken begynte å forsvinne og badegjester ble stadig utsatt for leie infeksjoner og hudplager. Livet rundt Holmen, Smådammen og Vaskefatet avtok og forsvant etterhvert.

Idag har landskapet her helt forandret karakter. Kyr og sau på beite har forsvunnet, nitrogenrik nedbør har overgjødset terrenget og vegetasjonen har druknet hele området i en jungel. Røysdeltaet nedenfor Fossen som i 1955 var en stor grå ur kun med noen strå og tistler innimellom er nå fullstendig overgrodd. Vaskefatet har helt forsvunnet. Dypet, som var omgitt av lyng og brake på ene siden og innmark på andre er nå omgitt av tett skog.

Men noe har bedret seg: Vannkvaliteten er bedre nå etter avløpssanering og ørreten har delvis kommet tilbake.

Tilbake står minnene om en annen og, på mange måter, enklere tid som antagelig aldri kommer igjen.

Men fremdeles kan jeg klart huske hvordan du kunne høre det jevne fossebruset fra elven om kvelden mens den lune kveldsbrisen lekte med gardinene i det åpne vinduet mens dagen tok slutt.

En liten historie fra forrige århundre av Henrik A. Henriksen. Datert Nov. 9. 2010. Skribenten er født i 1947, oppvokst i Åsane, og har bodd mesteparten av tiden i Haukedal.